

ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Hjältar och hjältedåd

ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Hjältar och hjältedåd

 SAGA
EGMONT

HJÄLTAR OCH HJÄLTEDÅD

Elisabeth Bergstrand-Poulsen

SAGA EGMONT

Hjältar och hjältedåd

Copyright © 1933, 2018 Elisabeth Bergstrand-Poulsen och Lindhardt og

Ringhof Forlag A/S

All rights reserved

ISBN: 9788711818374

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

Åkern

ALLA SOM LEVDE på den tiden äro borta. Och deras barn också. Och många av barnbarnen. Ingen levande har sett och kan förklara för oss, hur det kommer sig, att den stora åkern ligger där i djupa skogen, som ett under av liv och frodighet mitt i tystnaden. — Ty allt glömmes så hastigt nuförtiden — också det, som kanske vore värt att minnas.

Förr kunde man tala om historier! Då satt man framför elden de långa kvällarna och berättade för barn och unga om allt det märkliga man hört eller som hänt en själv. Dessa kvällar kändes starkt den glädjen att vara människa och att vara samman med andra människor. Utanför — en mur av tyst, tätt mörker, inne — en levande, fladdrande eld och en klok människoröst, som skildrade människors ljusa eller mörka öden.

Dessa kvällar kunde liknas vid livet självt: ett litet rum, fullt av värme och ljus — med ett stort ogenomträngligt mörker utanför. Och levande människor i rummet, som tala om dem som redan gått ut genom dörren — ut i mörkret — så aktningsfullt, så barmhärtigt, som den som vet, att han snart skall samma väg — snart också han, endast vara ett eftermäle i de levandes mun.

Lyssnarnas händer arbetade flitigt, men det var ro i deras hjärtan och hjärnor. Och där gömde de trofast vad de hört, för att det bästa i sinom tid kunde gå vidare till nästa håll av unga lyssnare.

Nu sitter man inte gärna, *inte gärna*, stilla vid elden — och inte har man ro i sitt hjärta eller i sin själ. Och låter man något av det lilla man hört gå vidare, så talar man om både levande och döda så, som om man aldrig själv skulle dö. — De vackra historierna och de sällsamma eller stora händelserna drunkna i glömska i stället för att fortsätta sitt

liv till eggande uppbyggelse för dem, som nu befolka jorden.

Det påstås, att människan på jorden har fått viktigare saker att styra med än att sitta framför en eld och drömma. Ja, ja! Människan har onekligen i tidernas lopp förvärvat sig många nya sidor, många fina nyanser både i sitt arbete, i sin karaktär och i sina känslor. Likt registret i ett instrument, vars toner omärkligt glida över från dur till moll, sålunda spelar nu en oändlighet av nyanser mellan hat och kärlek — mellan glädje och sorg — mellan ont och gott. Det är ofta vanskligt att i alla dessa brutna reflexer finna en klar bild — att döma om vad det egentligen är, som är svart eller vad som är vitt.

Ibland finner man stort nöje i att betrakta alla dessa glittrande fasetter denna spelande lek av ständigt skiftande färger och former.

Men stundom blir man trött. Och en längtan efter helhet, enkelhet, ro griper en. Längtan efter en tid, då sidorna i den prisma, som kallas livet, voro färre men större och helare. Med makt att spegla livets bilder djupare och sannare. — Den tid, då *en* stor kärlek vägde tyngre än tusen förälskelser — *ett* arbete lärt till gagn ärades högre än alla de kunskaper, som stanna på ytan.

Ja, man kan minsann ibland överraska sig själv med att längta *brinnande* efter, att livet åter skall bli lycka och olycka, glädje och sorg, kärlek och hat, arbete och vila — rent och oförfalskat utan så många oklara mellantoner.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Men detta var en omväg, som vi knappast behövt gå för att komma fram till åkern — som, trots all sin hemlighetsfullhet, dock är en realitet.

En jägare, som långvägs ifrån förvillat sig in i skogen, ser ljusningen mellan stammarna och skyndar dit i hopp om att finna en enslig gård eller åtminstone en skogssjö. Häpen höjer han sina ögonbryn i undran över att i stället se denna åker breda sig stor och fruktbar i tystnaden, tydligen utan någon förbindelse med människor. Han står stilla ett ögonblick och försöker tyda gåtan — då han plötsligt tycker, att det blir så underligt omkring honom. Han känner en frysning längs ryggraden: detta står aldrig rätt till! Och han smyger sig bort igen så tyst, som om han vore rädd att väcka någons vrede över att ha beträtt förbjuden mark. Ty en jägare ser och hör mycket i skogen, som ingen kan giva förklaring på. Det är därför han ängsligt smyger sig bort utan att fråga.

Och vem skulle han fråga? Jo, om de gamla granarna kunde tala! Men de tiga trumpet mellan de långa, tunga suckarna.

Nej, ingen mer än Vår Herre själv kan ge ordentligt besked i denna sak. Eller änglarna i himmelen. De ha hela tiden haft god utsikt också över den delen av jorden — de ha reda på hur det gått till alltifrån början. De följde med levande intresse undret, som skedde i den stora skogen, som alltid, likt ett luddigt, djupgrönt hav varit utbredd under dem. Dag efter dag följde de arbetet, då den väldiga ljusningen öppnade sig i det gröna. De sågo det strax, ty uppiifrån deras höjd stack den dem i ögonen som en klar ädelsten på en enfärgad, mörk mantel. Och de små änglabassarna sågo med förtjusning, hur ädelstenen en enda gång, under ett par dagar, flammade eldrött — och därefter mörknade i sotsvart. Men sedan färgades den regelbundet, allt efter årstidernas skiftan, i smaragdgrönt, topasgult, bärnstensbrunt eller pärlvitt.

Vilja vi ha fullt besked, måste vi alltså gå så högt som till Vår Herre själv. Och då det på sätt och vis är en storslagen historia, berättar han den gärna, medan änglaskarorna stå lyssnande omkring och ibland taga ordet, i sin iver att ingenting skall bli glömt.

Vår Herre stryker tankfullt sitt vita skägg — han tänker efter var han skall börja. Ty den egentliga början är obetydlig och ligger långt borta.

Början var nämligen bara en glänta omkring en timmerkoja så torftig, att man måste se rök stiga ur rökfånget, innan man ville tro, att människor bodde där. Eller om man inte hört yxhugg eka och någon gång ett skott knalla. Annars rådde en stor skogs obrutna tystnad. Intet kvitter av sångfåglar — intet insektssurr — inga sånger eller skratt från ungdom eller andra glada människor.

Harugglans skälvande rop skar igenom nätterna — eller rävens läte.

En natt hördes dock inifrån kojan en kvinnas skri. Och Vår Herre, som ser igenom mörkret, såg en man storma i väg, som det såg ut — rakt in i svarta skogen. Men en väg fanns väl, som bara han kände, ty några timmar senare kom han tillbaka och hade en gammal kvinna i sällskap. De sköto upp dörren och försvunno därinne. Men nu hördes inga andra skrik än ett spädbarns.

»Ja, ja!» nickar Vår Herre för sig själv, »här vore också väv till en historia. — Men den historien är slut. Vi fortsätter utan att vika in på andra vägar.»

Ett par dagar därefter kom mannen, som byggt huset, ut genom dörren bärande på axeln en svart kista. Det var en kista till en fullvuxen människa — men mannen, som var ovanligt stor och stark, bar den så lätt, som om det varit en

barnkista. Ja, så lätt bar han den, men ändå voro hans steg mycket tunga, då han gick bort med den. — — —

Barnet, som var kvar efter den döda kvinnan, växte upp och började göra nytta. En ko och några får skulle vaktas, så att de inte förvillade sig i skogen — det blev pojkens arbete. Inhägningar funnos inga, men han hade sina råmärken — hur långt han fick gå.

Han bråddes på fadern. Då han var sex år, var han stor och grov som en tolvåring, och då fick han första gång följa med till kyrkan. De gingo mitt i natten för att hinna fram i tid, och de buro bloss i händerna för att lysa i mörkret — ty det var till julottan de skulle. Pojken var en liten hedning. Han hade aldrig förr hört klockringning, orgelspel och psalmsång. Han hade aldrig förr sett mer än ett ljus tänt — här såg han långa rader och stora kronor med tända ljus. Den förste präst han såg bar en guldbroderad mässhake av svart sammet. Pojken hade inte mycket han kunde jämföra med — han tyckte prästens dräkt liknade då glimtar av solstrålar ibland trängde ner till mossan i skogsbotten.

Denna julottan var det största han varit med om, och det skulle varit onaturligt, om den inte haft makt att sätta sig märke som varade. — Fadern gick ibland på arbete i bygden eller drev omkring på jakt. Och pojken vallade där i sin ensamhet — alltid i tankarna kretsande omkring denna lysande och brusande julotta, tills han en dag fann på att själv styra till med en. — En kyrkklocka gjorde han av den gamla kopparkitteln hängande på en gren — julpsalmer sjöng han med högan röst och ekot mångdubblade hans sång — han tyckte den hördes som sången från en hel församling. Då psalmen var slut, steg han upp på en hög sten och predikade för kon och fåren.

Fadern råkade en gång komma hem tidigare än vanligt — mitt under pojkens julotta. Han låtsade ingenting om. Pojken klev förlägen ner från sin sten, löste ner kopparkitteln från grenen och ställde den på sin plats igen. — — — Då de sutto vid sin aftonvard och tyst hade tuggat en stund, frågade fadern allvarligt:

»Är det så, att du tänker bli präst, Jakob?»

Fadern talade sällan och han skämtade aldrig. — Varje hans ord gjorde ett djupt intryck på sonen. Men aldrig förr hade denne sett så förbluffad ut. Munnen stannade halvöppen mitt i en tugga och ögonen växte, som inför en syn eller som inför en nyväckt, men otänkbar tanke.

»Ja», svarade han i alla fall. Och det är inte gott att förstå, varför han gjorde det. Ty detta svar var från hans sida ett högtidligt löfte — inte ett ögonblick föll det honom in annat än att det också skulle hållas.

Vår Herre höll upp ett ögonblick för att inskjuta en liten kommentar:

»Detta högtidliga allvar i ord och gärning är kanske det djupaste av alla de svalg, som skiljer den, som växt upp i ensamhet, från människorna i samhällena. Det är det, som gör honom mest hjälplös och mest löjlig i vanliga människors ögon. Denne, som aldrig lärt sig att skämta eller ljuga, som lägger samma tunga vikt vid andras ord som vid det han själv tänker och säger — som aldrig kan lära sig, att det ena är vind, som opålitligt blåser vart den vill, och det andra är tungt, ärligt guld.» — — — Men alla de dagar, månader och år pojken skall igenom, innan han uppfyllt sitt barnsliga löfte — det är för långt och smärtsamt att berätta — det är nog att *pojken* skall igenom det, och gott för oss att vi slippa. Vår Herre vill inte in på några detaljer om hur det går till, då den, som vuxit upp i

ensamhet, som intet vet om de invecklade vägar samhällsmänniskorna måste lära att gå för att tränga sig förbi varandra — hur det går till då han i några korta ungdomsår skall lära sig glömma det, som barndomsåren och den första ungdomen lärt honom av allvar, ärlighet och oskuld — en väg, som går i slingrande krokar, branta backar och avgrundsdjup.

Inte heller fästa vi oss vid hans stora fattigdom och den därav följande smäleken — ty det är Vår Herre, som berättar — han, som rannsakar hjärtan och njurar, han tar inte fattigdomen så högtidligt som vi, han vet, att fattigdomen är en av livets lättare plågor. Mera skall det till för att imponera på Vår Herre.

Det får vara oss nog att veta, att pojken från skogen tämligen oskadad till kropp och själ kommit så långt, att han hållit sitt löfte och blivit präst i en av de små socknarna vid den stora skog, där han var född.

Det hade blivit en underlig präst av honom, och annat var väl inte att vänta. Mycken lärdom hade han förvärvat men inte konsten att sälla sig till människor. Det var väl ensamheten han inte kunde vänja sig av med. — Och detta kan vara illa nog för vanligt folk — för en präst är det en svår skavank. — — —

Här blir det plötsligen uppståndelse i änglaskolorna. En liten ängel tränger sig ivrigt fram och ber så innerligt att få fortsätta. Den påstår, att den själv varit med alltifrån den stund, då prästen kom till socknen — den säger, att ingen annan vet så väl som den, hur det hela gick till.

Vår Herre ser ett ögonblick med mild ironi på den lilla ängeln, som förläget rodnar under hans blick, därpå nickar han jakande.